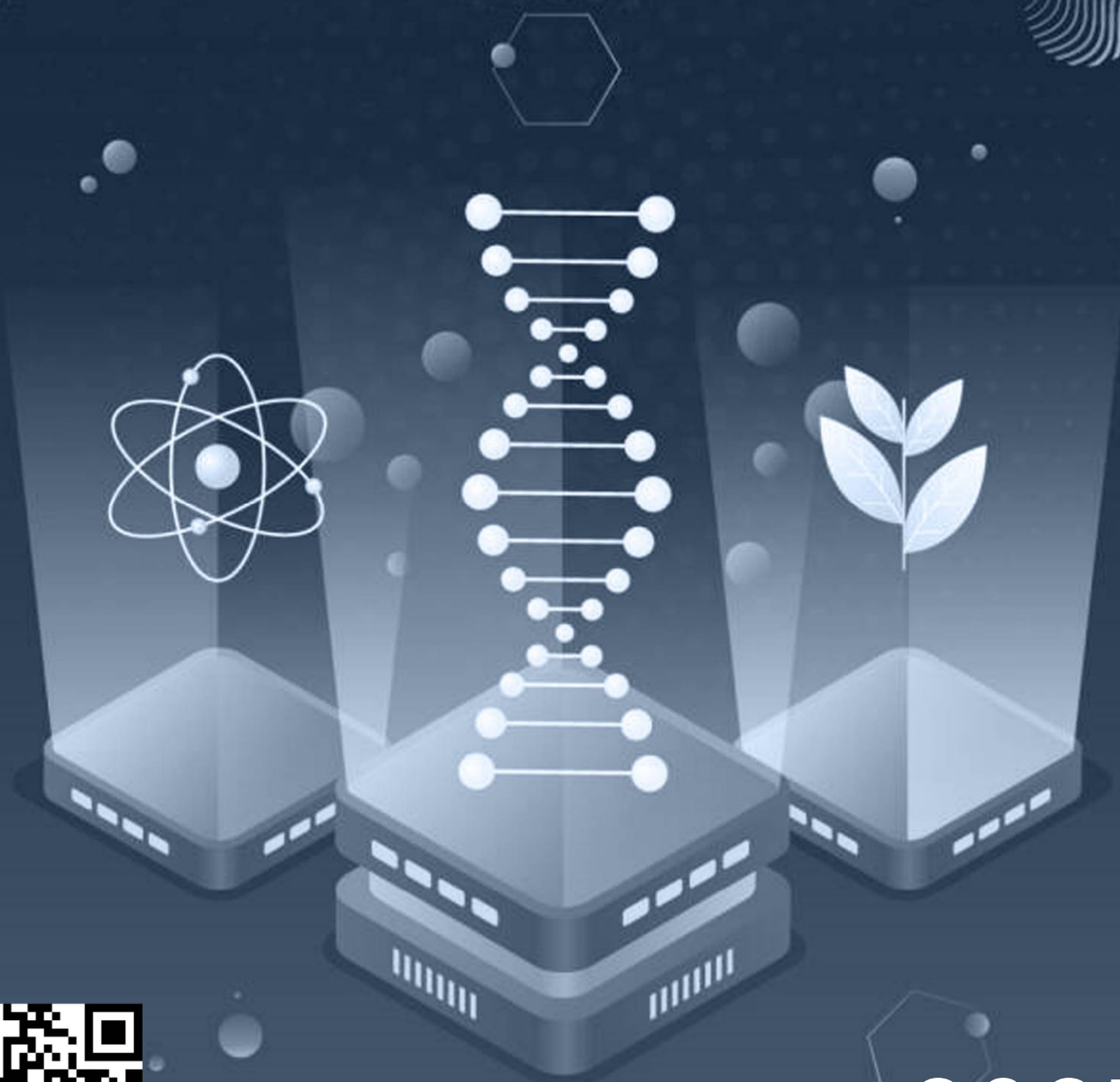

ISSN 2181-0000
Doi Journal 10.26739/2181-0000

JOURNAL OF MAMUN SCIENCE

Volume 3, Issue 6 **2025**

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

3 JILD, 6 SON

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE»

TOM 3, HOMEP 6

JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

VOLUME 3, ISSUE 6

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

ЖУРНАЛ «MA'MUN SCIENCE» | JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

№6 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-0000-2025-6>

Бош муҳаррир: | Главный редактор:
Chief Editor:

Urazbayeva Dilbar Abdullayevna
Psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
Ma'mun Universiteti NTM

Бош муҳаррир ўринбосари: | Заместитель
главного редактора: | Deputy Chief Editor:

Xudoynazarov Egambergan Madrahimovich
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
dotsent Ma'mun Universiteti NTM

TAHRIRIY MASLAHAT KENGASHI | EDITORIAL BOARD | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

FILOLOGIYA FANLARI (INGLIZ TILI)

Axmedov Oybek Saporboyevich

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

O'rozboyev Abdulla Durdibayevich

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
Ma'mun Universiteti NTM

Kalandarov Oybek Ruzimbayevich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM

Yakubov Muzaffar Kamildjanovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM

Galiyeva Margarita Rafaelovna

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Nasrullayeva Nafisa Zafarovna

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor
Samarqand davlat chet tillari instituti

Cho'ponov Otanazar Otojonovich

Filologiya fanlari doktori (DSc)
Urganch davlat universiteti

Yakubova Matluba Tajibayevna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM

Samandarova Lola Sultanovna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

FILOLOGIYA FANLARI (RUS TILI)

Cho'ponov Otanazar Otojonovich

Filologiya fanlari doktori (DSc)
Urganch davlat universiteti

Ruzmetov Surojbek Allaberganovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Urganch davlat universiteti

FILOLOGIYA FANLARI (NEMIS)

Yakubova Matluba Tajibayevna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Urganch davlat universiteti

FILOLOGIYA FANLARI (O'ZBEK TILI)

Matnazarov Javlanbek Kabulovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Ma'mun Universiteti NTM

TARIX FANLARI

Anatoliy Sagdullayevich Sagdullayev

Tarix fanlari doktori, professor; akademik

O'zbekiston Respublikasi Fanlar
akademiyasining haqiqiy a'zosi

Ashirov Adhamjon Azimbayevich

Tarix fanlari doktori, professor,
O'zbekiston Respublikasi

Fanlar akademiyasi Tarix instituti.

Goncharov Yuriy Mixaylovich

Tarix fanlari doktori, professor
Altay davlat universiteti Rossiya

Shaydurov Vladimir Nikolayevich

Tarix fanlari doktori, dotsent
Leningrad davlat universiteti Rossiya

Abdullayev Utkir Ismoilovich

Tarix fanlari doktori (DSc),
dotsent Urganch davlat universiteti

Matkarimova Sadoqat Maqsudovna

Tarix fanlari doktori (DSc), dotsent
Ma'mun Universiteti NTM

Abdullayev Timur Pulatovich

Tarix fanlari nomzodi, dotsent
Ma'mun Universiteti NTM

Abdalov Umidbek Matniyazovich

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
Dotsent Ma'mun Universiteti NTM

Jumaniyozova Mamlakat Tojiyevna

Tarix fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Urganch davlat universiteti

Xo'jamuratov Umarjon Rustamovich

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Urganch pedagogika instituti

PSIXOLOGIYA FANLARI

Shoumarov G'ayrat Baxromovich

Psixologiya fanlari doktori, professor; akademik
O'zbekiston Respublikasi

Fanlar akademiyasining haqiqiy a'zosi

Kryukova Tatyana Leonidovna

Psixologiya fanlari doktori, professor
Kostroma davlat universiteti Belorusiya

Karpinskiy Konstantin Viktorovich

Psixologiya fanlari doktori, professor
Grodno davlat universiteti Belorusiya

IQTISODIYOT FANLARI

Ruzmetov Baxtiyar

Iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ma'mun Universiteti NTM

Sherov Alisher Bakberganovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa
doktori (PhD), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Voronsova Yuliya Vladimirovna

Iqtisodiyot fanlari nomzodi

Moskva davlat boshqaruvi universiteti

Jabborov Umarbek Rustambekovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Cho'ponov San'at Otanazarovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Niyazmetov Islambek Masharipovich

Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

PEDAGOGIKA VA FALSAFA FANLARI

Sardor Sharifzoda O'razboy Tabib o'gli

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa
doktori (PhD), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Matnazarov Javlanbek Kabulovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Adilov Zafar Yunusovich

Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Slepko Yuriy Nikolayevich

Psixologiya fanlari doktori, professor

Yaroslav davlat pedagogika universiteti

Xazova Svetlana Abduraxmanovna

Psixologiya fanlari doktori, dotsent Kostroma
davlat universiteti Belarusiya

Kalandarova Madina Baxadirovna

Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Nurullayeva Baxtigul Bobojonovna

Psixologiya fanlari nomzodi, dotsent Ma'mun

Universiteti NTM

TIBBIYOT FANLARI

Yuldashev Baxrom Sobirjanevich

Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdullayev Ravshanbek Babajonovich

Tibbiyot fanlari doktori, professor

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Esamuratov Aybek Ibragimovich

Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Samandarova Barno Sultonovna

Biologiya fanlari nomzodi, dotsent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Tajiyeva Zebo Baxodirovna

Tibbiyot fanlari falsafa doktori (PhD)

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Nazarova Maloxat Berdiboyevna

Tibbiyot fanlari falsafa doktori (PhD)

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Xudaynazarova Salomat Ruzibaevna

Tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent

Toshkent pediatriya tibbiyot instituti

ILMIY JURNAL TEXNIK KOTIBI

Sultanov Samandar Maxmud o'g'li

Arxeolog (tadqiqotchi pedagog)

Ma'mun Universiteti NTM

Журнал включен в перечень ВАК национальных научных изданий, рекомендуемых для публикации
основных научных результатов диссертаций по медицинским наукам постановлением
№ 01-08/3068/17 от 27 сентября 2024 г.

Page Maker | Верстка | Саифаловчи: Xurshid Mirzaxmedov

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадqiqot город Ташкент,

улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC the city of Tashkent,

Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

FILOLOGIYA

1. **Bekposhsha Ahmedova**
OGAHYNING “GULSHANI DAVLAT” ASARI LEKSIKASIDAGI ARABIY SO‘ZLAR
TAHLILI.....7
2. **Nasirov Abdurahim Abdumutalipovich**
O‘ZBEKISTON – XITOIY HAMKORLIGIDA XITOIY TILINING ROLI VA AHAMIYATI.....13
3. **Marg‘uba Abdullayeva**
AFROSIYOB ANTROPONIMINING TAHLILI VA TALQINI.....18
4. **Raufjon Maxmudov, Bahram Abdusharipov**
INGLIZ LEKSIKASI VA O‘ZBEK TILINING SUBSTRAT BIRLIKLARI O‘RTASIDAGI
MUNOSABAT.....23
5. **Raufjon Maxmudov, Bekposhsha Ahmedova**
OGAHYNING TARIXIY ASARLARI LEKSIKASIDA QO‘LLANGAN SO‘ZLARNING
BADIY-ESTETIK FUNKSIYALARI.....29
6. **Сайёра Самандарова**
ХОРИЖДА ТАҲСИЛ ОЛГАН ЖАДИД МАКТАБИ ЎҚУВЧИЛАРИ.....35

PEDAGOGIKA

1. **Чикалова Анна Вадимовна**
СТРУКТУРА БАЗОВОГО ПРОЦЕССА ПОДГОТОВКИ СПОРТСМЕНОВ 16-20 ЛЕТ В
ЛЕГКОАТЛЕТИЧЕСКОМ СЕМИБОРЬЕ.....43

TARIX

1. **Собиров Курбонбой**
ЎЗБЕКИСТОН ХУДУДИДА ТЕМИР ДАВРИ СУҒОРИЛИШ ТАРМОҚЛАРИ ТАРИХИГА
ДОИР БАЎЗИ БИР МУЛОҲАЗАЛАР.....50
2. **Atadjanova Dilnoza**
XIVA ME‘MORCHILIGI MEROSIDA YOG‘OCHGA ISHLOV BERISH AN‘ANALARI.....54
3. **Muborak Madrimovna Matyakubova**
XVIII–XIX ASRLARDA XIVA XONLIGI ADABIY MUHITIDA O‘ZBEK,
QORAQALPOQ VA TURKMAN SHOIRLARINING O‘RNI.....58
4. **Matnazarova Gulnoz Baxtiyorovna**
QUYI AMUDARYO REGIONIDA ENEOLIT VA BRONZA DAVRI MUNCHOQLARI
O‘RGANILISH SAHIFALARIGA DOIR BA‘ZI MULOHAZALAR.....63
5. **Эримматова Гулноза Азимбой қизи**
РОССИЯ ВА ХИВА ХОНЛИГИ БИЛАН САВДО АЛОҚАЛАРИ ТАРИХИГА
ОИД БАЎЗИ ЧИЗФИЛАР.....67

6. Абдалов Умидбек ХОРАЗМ ВОҲАСИДА ИЛК ЎРТА АСР АҲОЛИСИ ДАФН ИНШОАТЛАРИНИ ЎРГАНИШ НАТИЖАЛАРИ.....	71
7. Babayazov Umidbek Pulatovich QADIMGI XORAZM VOHASIDA IQLIM O‘ZGARISHLARI VA DEHQONCHILIK MADANIYATINING SHAKLLANISHI.....	75
8. Собиров Курбонбой ҚУЙИ АМУДАРЁ ХУДУДИ ПАЛЕОГЕОГРАФИЯ ХОЛАТИ, ЎЗЛАШТИРИЛИШ БОСҚИЧЛАРИ.....	79
9. Rajabova Dinora Shavkatovna QORAQALPOQLARNING XORAZM HUDUDIGA KO‘CHIB KELISHINING A.BOLTAYEV MATERIALLARIDA YORITILISHI.....	84
10. Разикова Дилором Кадыровна ВНЕШНЯЯ ПОЛИТИКА ЯПОНИИ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: КЛЮЧЕВЫЕ ЭТАПЫ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ.....	88
11. Adamova Farangizbonu Jamol kizi, Khalliyeva Gulnoz Iskandarovna THE CHARACTER ANALYSIS OF JACK IN THE NOVEL JACK RAYMOND.....	104

Эримматова Гулноза Азимбой қизи-
Урганч давлат университети ўқитувчиси

РОССИЯ ВА ХИВА ХОНЛИГИ БИЛАН САВДО АЛОҚАЛАРИ ТАРИХИГА ОИД БАЪЗИ ЧИЗФИЛАР

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.20641735>

АННОТАЦИЯ

Мақолада XVII аср Россия ва Хива хонлиги ўртасида савдо алоқалари тарихи ёритилган.

Калит сўзлар: Жаббаров И, Луний Б.В, Содиков А, Зиёев Х, Машарипова Г, Дўсчанова Н, Муравьев Н.И. Россия, Олтин Ўрда, Хива, Петр-1, Х.Непес, И.Бухгольц, Бекович - Черкасский, Узбой, Устюрт, Астрахан, Тошкент Оренбург, Ирбит.

Эримматова Гулноза Азимбой қизи –

Преподаватель Ургенчского государственного университета

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ИСТОРИИ ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ РОССИИ С ХИВИНСКИМ ХАНСТВОМ

АННОТАЦИЯ

В статье освещены истории торговые отношения русского государства и Хивинского ханства в XVII в.

Ключевые слова: Жаббаров И, Луний Б.В, Садыков А, Зияев Х, Машарипова Г, Дусчанова Н, Хива, Муравьев Н.И, Россия, Золотая Орда, Хива, Петр-1, Х.Непес, Бухгалыц И, Бекович-Черкасский, Узбой, Устюрт, Астрахан, Ташкент, Оренбург, Ирбит.

Erimmatova Gulnoza Azimboy qizi –

Lecturer at Urgench State University

SOME ASPECTS OF THE HISTORY OF TRADE RELATIONS BETWEEN RUSSIA AND THE KHIVA KHANATE

ABSTRACT

The article covers the history of trade relations between Russia and the Khanate in the 17 th century

Key words: Jabbarov I, Lunin B.V, Sodikov A, Ziyoev X, Masharipova G, Doschanova N, Russiya, Golden Horde, Khiva, Petr I, Bukhgalts, Bekavich Cherkassky, Uzbay, Ustyurt, Astrakhan, Tashkent-Orenburg, Irbit.

КИРИШ ВА ДОЛЗАРБЛИГИ

XVI асри иккинчи ярмидан бошлаб иқтисодий ва харбий жихатидан юксалган Россия давлати Олтин Ўрдадан мустақилликга эришганидан кейин (1410 й) географик ҳудудни

Жанубий ва Шарқий худудлари сари кенгайтириш сиёсатини олиб бориш имконияти ҳосил бўлган.

XVI аср иккинчи ярмидан- XVIII аср мобайнида Марказлашган Россия давлатининг Хива хонлиги билан иқтисодий ва дипломатик алоқаларни тиклашга эътибор берилган тарихий давр ҳисобланади. Шу билан бирга, XVI асрдан- XIX аср бошигача Хива хонлигини Бухоро амирлиги ўртасида совуқ муносабатлар, айниқса Марв воҳаси билан бўлганлигини эсга олиш жоиз. Мақолада Хива хонлиги ва Россия ўртасида алоқалар тарихини ёритиш назарга олинган.

XVIII аср XIX асрлар Хива хонлиги тарихи аввалги тарихий даврларда Хоразм тарихчилигида алоҳида даврга хос хусусиятлари билан фарқланиш ҳолатларига эга. Рус императори Пётр I давридан бошлаб Хива хонлиги ўртасида савдо алоқаларини олиб бориш, дипломатик муносабатлар ўрнатиш, туркман вакили Хўжа Непеснинг воҳа аҳолиси Амударё қирғоқларида лойқалари таркибидан олтин ашёлар олиб турганлиги, бу худудга экспедиция ташкил қилиш таклиф қилинган. Шу муносабат билан икки экспедиция ташкил қилинган. Биринчи экспедиция раҳбари Иван Бухгольц Шарқий Туркистонга, иккинчи Бекович - Черкасский Хива хонлигига ҳарбий экспедиция юборилган эди, вазифаси Узбой масаласи, ҳамда Россия таъсирини ёйиш, савдо муносабатларни кучайтириш, Пётр I онгида “Олтин васвасасини” аниқлаш каби вазифаларни бажариш лозим бўлган [1-Б 30-31].

1839-йилда Генерал Перовский Хива хонлигига қарши Дашти Қипчоқ орқали олиб борилган ҳарбий ҳаракатлар муваффақиятга олиб келган эмас. XIX аср бошларида Россия ва Хива хонлиги ўртасида савдо алоқалари учта йўналиш орқали амалга оширилган. Бекович-Черкасский экспедицияси Орол денгизи, Манғишлоқ ва Хива хонлигининг шимоли-ғарбий худудлар харитаси ишлаб чиқилган ҳолос.

XIX аср бошларида Россия ва Хива хонлиги ўртасида савдо алоқалари учта йўл орқали амалга оширилар эди.

Биринчи йўл. Шимолий Янги-Урганч-Устюрт-Манғишлоқ-Астрахан [2-С.88].

Иккинчи йўл-Жанубий йўл-Қорақум саҳрои орқали-Кавказ орқали Қозон.

Учинчи йўл. Шарқий йўл-Чоржуй-Бухоро-Самарқанд-Тошкент-Оренбург-Семинапалатинск. Хивадан чиққан халқаро қарвон йўл Астрахан-Оренбург-Нижний Новгород-Петербург шаҳри бўлган [2.С. 88-160]. Тарихий маълумотларга кўра, XIX аср биринчи ярмида Хива хонлиги аҳолиси суғорма дехқончилик, хунармандчиликни турли соҳаларини ривожлантирган, бу эса ташқи савдонинг тез суръатлар билан ривожланишига имкон берган. Юқорида қайд қилинган хунармандчилик марказлари бўлган шаҳарлар мавжуд бўлган. Жумладан Хивада 400 та, 50 та қарвонсарой, Хазараспда-400 та Янги Урганч, Хужайли, Ташхавузда-300 та дан, Гурланда-370, Чимбойда 150, Кўхна Урганчда-100 та дуқонлар савдо марказлари булган.[3-С 20-21].

Хива хонлиги ўтроқ аҳолиси тўқимачилик саноати ривожланган. Айниқса, ипак ашёларидан газламалар тайёрлаш (аёллар кўлда оддий ускуналарда) ишлаб чиқилган гиламлар сифат ва ранг-баранглиги билан Жаҳон бозорида харидорлиги билан ажралиб турган. Тарихий адабиётларда қайд қилинишича, Россияда Хива савдо шаҳобчаларига чиқарилган маҳсулотлар:

- Танга, Олтин ва Кумуш,
- Мис
- Темир ва пўлат маҳсулотлари
- Қоғоз
- Мовут маҳсулотлари
- Ипак маҳсулотлари
- Тери ва ёғоч
- Буёқ ва буёқлар.

Хива хонлигидан Россияга чиқарилган маҳсулотлар турлари.

- Пахта, Калава
- Қоғоз маҳсулотлар

- Ипак хом-ашёси
- Мовут
- Газлама
- Мўйна ва мўйна махсулотлари
- Нодир тошлар ва жавохир [4-Б 108-109].

XIX аср 40-50 йиллари Россия ва Хива хонлиги ўртасида совуқ муносабатлар мавжуд бўлса ҳам, ўзаро савдо алоқалари давом этган. 1841-1845 йилларда хар йили давомидида 539 минг сўм (олтин хисобида) ташкил қилган, 10 йил мобайнида 5,5 млн рублни ташкил қилган [5-73 фонд. 1-руйхат, 15 иш, варақ-42].

XIX аср биринчи ярми ва иккинчи ярми бошларида Хива хонлиги билан савдо алоқалари олиб борилишида Семипалатинск ва Петропавловск савдо марказлари муҳим аҳамият касб этган. Ўзбек хонликлари савдогарларни Сибир линияси билан бирга Ирбат ярмаркасида ўз махсулотлари билан қатнашганлар [6. Б. 190].

Тадқиқотчи қайд қилишича Хива хонлиги ва Россия давлати ўртасида алоқа йули Қозоғистон орқали Оренбургга-асосий савдо мулоқот йули бўлган.

Иккинчи йўл Манғишлоқ орқали-бу йўл дарё транспорти орқали Астраханга борган [7-Б. 62-63]. Н.Муравьев асарида Россия-Хива ўртасида олиб борилган савдо алоқаларида Манғишлоқ орқали Астраханга ҳамда Красноводск орқали савдо йўли яқин ва қулай бўлганлиги қайд қилган [8-С 95].

МЕТОДЛАР ВА ЎРГАНИЛИШ ДАРАЖАСИ

Илмий холислик, тарихий – хронологик изчиллик, назарий-қиёсий таҳлил, мунозара, умумлаштириш, якуний хулоса, археология, этнография, география фанлари ютуқларидан фойдаланилди.

НАТИЖАЛАР ВА МУҲОКАМА

Европа шарқида XV аср охирида вужудга келган рус давлати иқтисодий ва ҳарбий жиҳатидан ривожланиши бошланган, бу эса қўшни вилоятларни қўлга киритилишига замин бўлган. Рус давлати ташқи сиёсатида жанубий худудда Қозон ва Астрахан шаҳарлари ва Сибир хонликларини ҳарбий ҳаракатлар билан географик худудини кенгайтирганлар, бу эса ўзбек хонликлари билан савдо алоқаларни олиб бориш имконияти вужудга келган.

Қозоғистон худудида истиқомат қилаётган аҳоли сардорларининг Россия таркибига қўшилиши Хива ва Қўқон хонликлари худудига қўшилиб кетиши, савдо ва дипломатик алоқаларини олиб борилиши йўлга қуйилган. Шу маънода Россия ва Хива хонлиги ўртасида аҳоли қўшничилик, иқтисодий ва дипломатик алоқаларни олиб бориш жараёни бошланган. XVI-XVIII аср 20 йилларигача Хива хонлиги Россия ўртасида савдо алоқаларида олиб борилган ўзаро ҳамкорлик манфаатларда тўқнашиш вужудга келмаган.

XVIII аср 20 йилидан бошлаб, савдо алоқаларида ўзаро манфаатдорлик барҳам топиш билан бирга, дипломатик алоқалар йўлга қуйилиши, асосий мақсад Хива хонлиги тўғрисида маълумотлар тўплаш ҳамда Россия худудини қўшиб олиш каби ҳаракатлар бошланганлиги.

XVIII асрдан бошланганлиги таҳлил қилинган. XVIII аср 60 йилларидан бошлаб, Россия-Хива муносабатлари тарихини алоҳида мавзуда ёритиш назарга олинган. Мақола юзасидан қуйидаги натижалар қайд қилинди:

Биринчидан. Хоразм воҳаси аҳолисининг руя князликлари билан олиб борган иқтисодий алоқалар илк ўрта асрдан XVIII аср 20 йилларигача ўзаро ҳамкорлик тарзда олиб борилган.

Иккинчидан, XVIII аср 20 йилидан бошлаб, Россия империяси мақомига олгандан кейин ташқи сиёсатда Ўзбек хонликлари билан дипломатик муносабатлар баробарида худуд таркибига қўшиб олиш ва рус товарларининг бемалол кириб келишига каби масалаларини кун тартибига чиқиши, Россия манфаатларига хизмат қилар эди. Шу жиҳатидан келиб чиқиб, Бекович-Черкасскийнинг Хива хонлигига юборилган ҳарбий экспедициялар натижасиз тугаганлиги, 1819-1820 йилларда Н.И.Муравьев, Хива хонлиги тарихига оид асарида маълумотлари А.Ф.Негри, Г.И.Данилевский, Н.П. Игнатьевларни Хива хонлиги билан дипломатик миссиялари, 1838 йилда Перовскийнинг Хива хонлигига қарши ҳарбий

экспедицияси хонлик худудига етиб келмаганлиги, 1853-1855 йилда Қрим урушида Россиянинг енгилгандан кейин асосий эътиборни ўзбек хонликларига қаратилганлиги масалалари натижалар изохланди.

ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР

Мақола мазмунида зикр қилинган маълумотлар қуйидаги хулосаларга келиш имконини яратди.

-XVI аср охирида Европа шарқий худудига Москва атрофида марказлашган Россия давлати сиёсий тарих майдонига чиққан:

-XVI аср иккинчи ярмидан бошлаб рус давлати жануб худудига Астрахан, Қозон ва Сибир худудларини босқичма-босқич босиб олиш сиёсати олиб борилди, шу тариқа худудий жиҳатидан кенгайиши жараёни Ўрта Осиё томони кун тартибига қўйилган эди.

XVIII аср 20 йилларигача Россия ва Хива хонлиги ўртасида иқтисодий ҳамкорлик тенг худуд асосида олиб борилган тўла олиб борилган бўлса, савдо алоқалари ўрнига Хива хонлиги тўғрисида ахборотлар тўплаш, дипломатик муносабатлар ўрнатиш, имкони бўлса, Россия фуқаролигига ўтишига қўндириш каби вазифалар амалга ошириш бажарилиши керак эди.

1840-1860-йиллар мобайнида Россия Хива ва Қўқон хонлиги чегараларига яқин худудларда ҳарбий қалъалар қурилишини кенг авж олдирган. 1865 йилдан Россия Қўқон, Бухоро, кейинчалик Хива хонлигига қарши ҳарбий ҳаракатлар тарихига оид хулосалар қилинди. Шу маънода қуйидаги таклифлар олға сурилди:

1.Хоразм воҳаси аҳолисининг рус князликлари билан савдо алоқалари қайси худудлар орқали амалга оширилган,бунда қайси шаҳарлар савдогарлари муҳим роль ўйнаган;

2.Рус императори Пётр I нинг Хива хонлигига эътиборини қаратган қайси иқтисодий омил бўлган.

3.Россия ва Англиянинг ўзбек хонликларига бўлган муносабатлар қандай даражада бўлганини изох қилиш.

Иқтибослар / References / Сноски

- 1.Жаббаров И. Юксак маданият ва ноёб маънавият маскани-Тошкент,:Ўзбекистон, 2012.
- 2.Лунин Б.В. История Узбекистан в источниках- Ташкент, Фан, 1990. Т.3.
- 3.Садыков А. Экономические связи с Россией-Ташкент,:Фан, 1965.
- 4.Хоразм тарихи-Тошкент-Урганч 2019.
- 5.ЎЗР МДА.
- 6.Зиёев Ҳ. Ўрта Осиё ва Сибирь (XVI-XIX асрлар)-Ташкент, Фан, 1962.
- 7.Машарипова Г, Дўсчанова Н. Хива хонлиги билан Россия ўртасидаги савдо ва дипломатик алоқалар //Илм сарчашмалари-Урганч, 2003, № 2.
- 8.Муравьев Н. Путешествие в Туркмению и Хиву в 1819-1820 гг.-М. 1822. Часть I-II.

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

3 JILD, 6 SON

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE»

TOM 3, HOMEP 6

JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

VOLUME 3, ISSUE 6

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадqiqот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000